

Berømte og viktige personer

Johan Schioldann

Famous and very important persons

Medical, psychological, psychiatric bibliography. Bd. 2: 1985–1999. 387 s. Adelaide: Adelaide Academic Press, 2005. Pris AUD 65 ISBN 0-9578585-5-8

Bibliografien er skrevet av Johan Schioldann, opprinnelig dansk, nå professor i psykiatri ved Universitetet i Adelaide, Australia. Den tar for seg en rekke kjente personer som det har vært skrevet medisinske, fortrinnsvis

psykiatriske, vurderinger om i årene 1985–1999. Blant personene er en rekke kjente norske og danske, som Henrik Ibsen, Knut Hamsun, Vidkun Quisling, Hans Christian Andersen, Søren Kierkegaard og ikke minst noen av våre dansk-norske konger, som Christian 7. Men boken omfatter personer fra hele verden som f.eks. Albert Einstein og Sigmund Freud.

Forfatteren gir selv ingen personlige vurderinger, men refererer patografier, psykiografier, psykohistorier og også et antall psykoanalytiske arbeider og biografier. Personene er omtalt i alfabetisk rekkefølge. For leger som arbeider med slike oppgaver er boken av betydelig verdi.

Nils Retterstøl

Oslo

En annen side av krigen

Terje Emberland, Bernt Roughtvedt

Det ariske idol

Forfatteren, eventyreren og nazisten Per Imerslund. 525 s, ill. Oslo: Aschehoug, 2004. Pris NOK 399 ISBN 82-03-22964-6

Den første bølgen av beretninger om norsk innsats under krigen hadde guttebokens umiskjennelige preg, Max Manus, Shetlands-Larsen, Jan Baalsrud. Titlene «Det vil helst gå godt», «Det blir alvor», «Ni liv»

kunne glidd inn i 1950-årenes guttebokserier. Det var beretninger om «gutta på skauen» og norsk innsats ute og hjemme. Bildet av en sivilkledd motstandsmann i nikkers som overtar Akershus festning fra

tyskerne på vegne av norsk motstand, gikk verdenspressen rundt.

I likhet med i mange andre okkuperte land kom etter hvert også forståelsen av at ingen medalje bare har en forside, og at også baksiden kan være mangefasettert. «Quisling» ble tidlig et internasjonalt begrep, og Hamsun-saken en vedvarende byll i norsk etterkrigshistorie. Også takken til dem som ytte tapper motstand mot nazistene hadde sine skyggesider. I Finnmark var partisanenes innsats lenge et ikke-tema. Den kalde krig slapp nødvendig kommunister inn i varmen.

Så kom en stigende interesse for at også vi var med der det var mørkt og guffent. Religionshistorikeren Terje Emberland gav et viktig bidrag til denne del av krigshistorien med *Religion og rase*, omtalt i Tidsskriftet nr. 9/2004 (1). Det var ikke bare ute i Europa at 1930-årene var de ideologiske kampers tid. Noe av det som gjorde sterkest inntrykk i Emberlands forrige bok var skildringen av periodens høyre-radikale og rasemystiske ideer og hvordan de tiltrakk svermere som bl.a. Per Imerslund, det ariske idol. Alt i den forrige boken viste han hvordan dette ikke dreide seg om Quislings trofeller, dette var kretser som ofte søkte sine forbindelser direkte i Tyskland, det fellesariske riket.

Om Per Imerslund har Emberland sammen med en annen religionshistoriker, Bernt Roughtvedt, gitt ut en murstein av en biografi. Vi følger Imerslund via oppvekst og familieforhold, jobbtilsluks og økonomisk utforbakke. Undertittelens betegnelse «eventyreren» er presis; SA-gatekamper i Berlin, borgerkrigs-Spania på falangistenes side, brutal nærkontakt med Trotskijmiljøet på Ringerike, vinterkrig, Østfrontens helvete, Forsettelseskriegen i de vinterkleddede finske skoger, planen om å henrette Quisling osv.

Her er stoff nok til flere bøker, men det som gjør boken interessant er at forfatterne skildrer et miljø og en – synes vi i dag – forvridt tenkemåte, like mye som de skildrer en antihelt med hedmarksbakgrunn.

Boken fikk stor omtale da den kom, pga. to opplysninger. Først at det såkalte Ragnarokk-miljøet planla å kidnappe og henrette Quisling. Imerslund skulle selvfølgelig stå for det praktiske, men døde før det ble til noe. Det andre som vakte oppsikt var bokens påstand om nærkontakten mellom dette miljøet og motstandsbevegelsen ut fra Ragnarokk-miljøets forskrudde logikk.

Problemet med denne boken, i motsetning til den forrige – lavere profilerte – er at denne er både for tykk og for tynn. Det er et imponerende kildemateriale forfatterne har funnet frem, men ikke alt behøver å komme med i en bok. Denne kunne godt vært mye mer summarisk i skildringen av Per Imerslunds oppvekst. Her blir den stedvis repetende og postulerende. Ikke alt i et liv forklarer nødvendigvis det som følger. Farens

og hans egen homoseksualitet er sikkert riktig nok, men den interesserte leser får med seg poenget på et tidlig tidspunkt i boken. Det man kunne kalle «Per Imerslunds vandrear» gir interessante innblikk i tidens politiske virkelighet, men også det blir av og til for minutiøst skildret. Har man en kilde, skal opplysningene frem. Dette er lett å forstå, men jeg kunne ønsket mer økonomisering med opplysninger og tekst. Det ville gjort boken tynnere og mer leseverdig. På den annen side er det ting vi savner. Forfatterne kunne godt sagt litt mer om de nyhedenske miljøer, ikke alle har lest den forrige boken. Viktigere er at man kunne ønsket seg en bredere diskusjon av noe den tar opp mot slutten, mellomkrigstidens høyre-radikale som motstandsmenn når det nasjonale stod på spill, først i 1940, senere under okkupasjonen. Jeg kunne ønsket meg en diskusjon av det faktum at så mange høyre-radikale fra mellomkrigstiden ble motstandsmenn under krigen. Avspeilet det bare nasjonalisme eller også grunnleggende endrede synspunkter på verden?

Når det er sagt, dette er en bok man ikke er ferdig med når den er lest. Det ubehagelige er en viktig del av vår historie.

Per E. Børdahl

Kvinneklinikken
Haukeland Universitetssjukehus

Litteratur

1. Børdahl PE. Fremtidens idealsamfunn. Anmeldelse av boken: Emberland T. Religion og rase. Nyhedenskap og nazisme i Norge 1933–1945. Tidsskr Nor Lægeforen 2004; 124: 1274.

Spennende korsfarerferd

Halvor Bergan

Kong Sigurds jorsalferd

Den unge kongen som ble Norges helt. 187 s, tab, ill. Porsgrunn: Norgesforlaget, 2005. Pris NOK 328 ISBN 82-91986-75-4

Denne boken er skrevet av tidligere biskop i Agder og Telemark, Halvor Bergan (f. 1931). Den omhandler Sigurd Jorsalfare (ca. 1090–1130) og hans reise 1108–11. Forfatteren har i en tidligere bok fulgt Sigurd og hans menn på første delen av deres lange pilegrimsreise til Det hellige land, nemlig fra Norge til England.

Flåten bestod av 60 skip med ca. 6 000 mann. Forfatteren bygger på utførlige beretninger i sagalitteraturen, Morkinskinna, Fagerskinna og Snorre Sturlasons Heimskringla, men også på andre kilder som Ågrip og Theodricus Munk. Forfatteren har også selv foretatt reisen og kan derfor supplere med historisk og geografisk stoff.

Sigurd var bare 18 år gammel da han la ut på sin lange reise, som gikk videre fra Eng-